Rättsfallssamlingen

DOMSTOLENS DOM (fjärde avdelningen)

den 20 januari 2022*

”Överklagande – Statligt stöd – Stöd till förmån för flygplatser och flygbolag – Beslut i vilket det konstaterades att åtgärderna till förmån för flygplatsen Frankfurt-Hahn utgjorde statligt stöd som var förenligt med den inre marknaden och att det inte hade lämnats något statligt stöd till de flygbolag som använde den flygplatsen – Talan om ogiltigförklaring kan inte tas upp till sakprövning – Artikel 263 fjärde stycket FEUF – Fysisk eller juridisk person som inte är direkt och personligen berörd av det aktuella beslutet – Effektivt domstolsskydd”

I mål C-594/19 P,

angående ett överklagande enligt artikel 56 i stadgan för Europeiska unionens domstol, som ingavs den 2 augusti 2019,

Deutsche Lufthansa AG, Köln (Tyskland), företrätt av A. Martin-Ehlers, Rechtsanwalt,

klagande,

i vilket de andra parterna är:

Europeiska kommissionen, företrädd av T. Maxian Rusche och S. Noë, båda i egenskap av ombud,

svarande i första instans,

Land Rheinland-Pfalz, företrädd av C. Koenig, professor,

intervenient i första instans,

meddelar

DOMSTOLEN (fjärde avdelningen)

sammansatt av ordföranden för tredje avdelningen K. Jürimäe, tillika tillförordnad ordförande på fjärde avdelningen, samt domarna, S. Rodin (referent) och N. Piçarra,

generaladvokat: M. Szpunar,

justitiesekreterare: A. Calot Escobar,

* Rättegångsspråk: tyska.

efter det skriftliga förfarandet,

med hänsyn till beslutet, efter att ha hört generaladvokaten, att avgöra målet utan förslag till avgörande,

följande

Dom

1 Deutsche Lufthansa AG, klaganden, har yrkat att domstolen ska upphäva det beslut som meddelades av Europeiska unionens tribunal den 17 maj 2019, Deutsche Lufthansa/kommissionen (T-764/15, ej publicerad, EU:T:2019:349) (nedan kallad det överklagade beslutet). Genom denna dom avvisade tribunalen klagandens talan om ogiltigförklaring av kommissionens beslut (EU) 2016/788 av den 1 oktober 2014 om det statliga stöd SA.32833 (11/C) (f.d. 11/NN) som Tyskland har genomfört avseende finansieringen av flygplatsen Frankfurt-Hahn under perioden 2009–2011 (EUT L 134, 2016, s. 1) (nedan kallat det omtvistade beslutet).

Bakgrund till tvisten och det omtvistade beslutet

2 Bakgrunden till tvisten har beskrivits på följande sätt i det överklagade beslutet:

”1 [Klaganden], [Deutsche Lufthansa], är ett flygbolag med säte i Tyskland vars huvudsakliga verksamhet är passagerartransport. Dess primära basflygplats är flygplatsen i Frankfurt am Main (Tyskland).

2 Ryanair Ltd är ett irländskt lågprisflygbolag som använder flygplatsen Frankfurt-Hahns anläggningar (Tyskland).

3 Flygplatsen Frankfurt-Hahn ligger i Land Rheinland-Pfalz (delstaten Rheinland-Pfalz, Tyskland), omkring 120 kilometer väster om staden Frankfurt am Main och 115 kilometer från flygplatsen i Frankfurt am Main. Den plats där flygplatsen Frankfurt-Hahn är belägen var fram till år 1992 en militärbas. Basen omvandlades därefter till en civil flygplats.

4 Från och med den 1 januari 1998 anförtroddes driften av flygplatsen Frankfurt-Hahn åt Flughafen Frankfurt Hahn GmbH (nedan kallat FFHG) vars kapital innehades dels av Flughafen Frankfurt/Main GmbH, som driver flygplatsen i Frankfurt am Main, i egenskap av majoritetsägare, dels av Land Rheinland-Pfalz … Den 31 december 2008 sålde Flughafen Frankfurt/Main alla sina andelar i FFHG till Land Rheinland-Pfalz, som fram till år 2017 innehade en majoritetsandel på 82,5 procent, medan återstående 17,5 procent ägdes av Land Hessen (delstaten Hessen, Tyskland), som år 2002 förvärvade FFHG:s aktiekapital.

5 Sedan den 19 februari 2009 har FFHG ingått i Land Rheinland-Pfalz centraliserade likviditetspool. Syftet med denna pool är att optimera användningen av likviditetsöverskott inom olika innehav, stiftelser och Land Rheinland-Pfalz offentliga företag. FFHG fick med stöd av detta aktieinnehav en kredit på 45 miljoner euro. Detta är den första åtgärd som undersöktes i det [omtvistade] beslutet.

6 FFHG erhöll år 2009 även fem lån från Investitions und Strukturbank i Land Rheinland-Pfalz (nedan kallat ISB). Detta är den andra åtgärd som undersöktes i det [omtvistade] beslutet.

7 Land Rheinland-Pfalz garanterade slutligen 100 procent av de lån som ISB beviljade. Detta är den tredje åtgärden som undersöktes i det [omtvistade] beslutet.

8 Genom skrivelse av den 17 juni 2008 underrättade Europeiska gemenskapernas kommission Förbundsrepubliken Tyskland om sitt beslut att inleda ett första formellt granskningsförfarande enligt artikel 108.2 FEUF avseende FFHG:s finansiering och dess finansiella förbindelser med bland annat Ryanair. Ärendet registrerades under nummer SA.21121 och avsåg 12 åtgärder, varav sju till förmån för FFHG och fem som berörde Ryanair och andra flygbolag för vissa av dessa åtgärder (nedan kallat Hahn I-förfarandet). Detta förfarande ledde till antagandet av kommissionens beslut (EU) 2016/789 av den 1 oktober 2014 om det statliga stöd SA.21121 (C29/08) (f.d. NN 54/07) som Tyskland har genomfört avseende finansieringen av flygplatsen Frankfurt-Hahn och de finansiella förbindelserna mellan flygplatsen och Ryanair (EUT L 134, 2016, s. 46) (nedan kallat Hahn I-beslutet). Detta beslut är föremål för talan i målet Deutsche Lufthansa mot kommissionen, som registrerats vid tribunalens kansli under målnummer T-492/15.

9 Under tiden meddelade kommissionen genom skrivelse av den 13 juli 2011 Förbundsrepubliken Tyskland ett andra beslut att inleda ett formellt granskningsförfarande avseende ett påstått statligt stöd till flygplatsen Frankfurt-Hahn bestående av de tre åtgärder som nämnts ovan i punkterna 5–7 (nedan kallade de [ifrågavarande] åtgärderna). Beslutet offentliggjordes i *Europeiska unionens officiella tidning* den 21 juli 2012 (EUT C 216, 2012, s. 1) (nedan kallat Hahn II-beslutet).

[Det omtvistade beslutet]

10 I det [omtvistade] beslutet ansåg kommissionen först och främst att såsom statligt stöd i den mening som avses i artikel 107.1 FEUF, som är förenliga med den inre marknaden på grundval av artikel 107.3 b FEUF, ska betraktas, för det första, den kredit som FFHG fick tillgång till genom den likviditetspool som Land Rheinland-Pfalz upprättat, för det andra lånen nr 2 och 5 från ISB och, för det tredje, den garanti som utställts av Land Rheinland-Pfalz för att täcka 100 procent av det utestående beloppet för ISB:s lån. Kommissionen ansåg vidare att ISB:s lån nr 1, 3 och 4 inte utgjorde statliga stöd.

11 Utöver det ovan i punkt 8 nämnda Hahn I-beslutet och det [omtvistade] beslutet, antog kommissionen den 31 juli 2017 beslut C(2017) 5289 om statligt stöd SA.47969 som Tyskland har genomfört avseende driftstöd till flygplatsen Frankfurt-Hahn (EUT C 121, 2018, s. 9) (nedan kallat Hahn III-beslutet). Detta beslut är föremål för talan i målet Deutsche Lufthansa mot kommissionen, som registrerats vid tribunalens kansli under målnummer T-218/18. Slutligen inledde kommissionen ett förfarande grundat på ett klagomål från [klaganden] som ingavs år 2015 och registrerades under nummer SA.43260 och utsträcktes vid flera tillfällen till att avse fjorton andra åtgärder till förmån för flygplatsen Frankfurt-Hahn och Ryanair (nedan kallat Hahn IV-förfarandet).”

Förfarandet vid tribunalen och det överklagade beslutet

3 Klaganden väckte talan om ogiltigförklaring av det omtvistade beslutet genom ansökan som inkom till tribunalens kansli den 29 december 2015.

4 Genom särskild handling av den 11 mars 2016 framställde Europeiska kommissionen en invändning om rättegångshinder. Klaganden yttrade sig över denna invändning den 31 maj samma år.

5 Även om tribunalen, genom beslut av den 5 september 2017, beslutade att pröva kommissionens invändning om rättegångshinder i samband med prövningen av sakfrågan, fann den sig ha tillräckliga underlag, genom skriftväxlingen, för att kunna avgöra denna invändning genom beslut.

6 Genom sin invändning om rättegångshinder har kommissionen, med stöd av Land Rheinland-Pfalz i egenskap av intervenient i första instans, bestritt klagandens talerätt, eftersom klaganden varken är direkt eller personligen berörd av det omtvistade beslutet, i den mening som avses i artikel 263 fjärde stycket FEUF.

7 I det överklagade beslutet prövade tribunalen, efter att ha konstaterat att klaganden inte var mottagare av det omtvistade beslutet, huruvida klaganden hade talerätt genom att vara direkt och personligen berörd av detta beslut, i den mening som avses i det andra alternativet i artikel 263 fjärde stycket FEUF, eller direkt berörd av nämnda beslut och beslutet inte medför genomförandeåtgärder, i den mening som avses i det tredje alternativet i denna bestämmelse.

8 Denna prövning gjordes i tur och ordning, för det första, i punkterna 85–145 i det överklagade beslutet, vad gäller talerätten enligt det andra alternativet i artikel 263 fjärde stycket FEUF, och för det andra, i punkterna 146–150 i det överklagade beslutet, vad gäller talerätten enligt det tredje alternativet i denna bestämmelse.

9 Tribunalen prövade först huruvida klaganden var personligen berörd av det omtvistade beslutet i den mening som avses i artikel 263 fjärde stycket andra ledet FEUF.

10 I detta sammanhang konstaterade tribunalen inledningsvis, i punkt 95 i det överklagade beslutet, att det med hänsyn till klagandens argument fanns anledning att pröva huruvida klaganden var personligen berörd av det omtvistade beslutet utan att göra någon åtskillnad mellan de aktuella åtgärderna.

11 Tribunalen undersökte i detta avseende, i punkterna 96–109 i det överklagade beslutet, huruvida klagandens situation, trots att ett formellt granskningsförfarande hade inletts i förevarande fall, kunde likställas med situationen för en part som yrkat ogiltigförklaring av ett beslut som fattats utan något formellt granskningsförfarande. Tribunalen fann, i punkt 110 i det överklagade beslutet, att så inte var fallet och att det, i syfte att motivera att talan om ogiltigförklaring kunde tas upp till sakprövning, inte räckte att åberopa egenskapen av berörd tredje part såsom konkurrent till Ryanair till vilken de omtvistade åtgärderna hade överförts.

12 För det andra prövade tribunalen klagandens argument att det skulle vara personligen berört av det omtvistade beslutet som fattades efter det formella granskningsförfarandet och fann, bland annat i punkt 142 i det överklagade beslutet, att klaganden inte på ett relevant sätt hade angett skälen till att det omtvistade beslutet kunde skada klagandens legitima intressen genom att väsentligen påverka dess ställning på den relevanta marknaden. Tribunalen fann således, i

punkt 144 i det överklagade beslutet, att klaganden, särskilt med hänsyn till dess konkurrensförhållande till det företag som i förevarande fall gynnats av den aktuella åtgärden, inte hade visat sig vara personligen berört av det omtvistade beslutet i den mening som avses i artikel 263 fjärde stycket andra ledet FEUF.

13 Tribunalen prövade därefter huruvida talan kunde tas upp till sakprövning enligt artikel 263 fjärde stycket tredje ledet FEUF och konstaterade, i punkt 150 i det överklagade beslutet, att de aktuella åtgärderna inte hade beviljats på grundval av en stödordning och således var av individuell karaktär. Tribunalen drog härav slutsatsen att det omtvistade beslutet inte kunde kvalificeras som en ”regleringsakt”, i den mening som avses i denna bestämmelse, och att klaganden inte hade rätt att bestrida beslutet av den anledningen.

14 Tribunalen fann följaktligen att talan skulle avvisas.

Parternas yrkanden och förfarandet vid domstolen

15 Klaganden har yrkat att domstolen ska,

– upphäva det överklagade beslutet,

– bevilja yrkandena i första instans och ogiltigförklara det omtvistade beslutet,

– i andra hand återförvisa målet till tribunalen, och

– förplikta kommissionen att ersätta rättegångskostnaderna.

16 Kommissionen och Land Rheinland-Pfalz har yrkat att domstolen ska

– ogilla överklagandet, och

– förplikta klaganden att ersätta rättegångskostnaderna.

Prövning av överklagandet

17 Klaganden har till stöd för sitt överklagande gjort gällande sex grunder. Den första grunden avser att tribunalen gjort sig skyldig till förfarandefel och till åsidosättande av artikel 263 fjärde stycket FEUF och av artikel 47 i Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna (nedan kallad stadgan) genom att hänvisa till beslutet att inleda förfarandet avseende Hahn IV-förfarandet i syfte att motivera det överklagade beslutet, utan att först ha hört klaganden i detta avseende. Den andra grunden avser en uppenbart oriktig bedömning samt åsidosättande av artikel 263 fjärde stycket FEUF och av motiveringsskyldigheten med avseende på stödordningar. Den tredje grunden avser att tribunalen har åsidosatt artikel 263 fjärde stycket FEUF, artiklarna 47 och 41 i stadgan och de processrättsliga skyddsreglerna samt gjort en uppenbart oriktig bedömning genom att inte tillämpa ”det första alternativet” i den rättspraxis som följer av domen av den 17 september 2015, Mory m.fl./kommissionen (C-33/14 P, EU:C:2015:609). Den fjärde grunden avser åsidosättande av artikel 263 fjärde stycket FEUF genom en felaktig tillämpning av de materiella villkoren för det andra alternativet i denna rättspraxis. Den femte grunden avser att tribunalen har åsidosatt artikel 263 fjärde stycket FEUF, principen om ett effektivt domstolsskydd och principen om parternas likställdhet i processen samt gjort en

uppenbart oriktig bedömning när den tillämpade alltför strikta kriterier vad gäller att styrka väsentlig påverkan av ställningen på den berörda marknaden. Den sjätte grunden avser att tribunalen gjorde en uppenbart oriktig bedömning när den fann att de åtgärder som var föremål för det omtvistade beslutet inte på ett väsentligt sätt påverkade klagandens ställning på den berörda marknaden.

Den första och den tredje grunden: Tribunalen har gjort sig skyldig till felaktig rättstillämpning och åsidosatt klagandens processuella rättigheter genom att inte pröva frågan huruvida klaganden var personligen berörd av det omtvistade beslutet mot bakgrund av det kriterium som avser skyddet för en berörd parts processuella rättigheter i det administrativa förfarandet vid kommissionen

Parternas argument

18 Klaganden har genom den första och den tredje grunden, vilka avser punkterna 96–110 och 112 och följande punkter i det överklagade beslutet och som ska prövas gemensamt, gjort gällande att tribunalen gjort sig skyldig till felaktig rättstillämpning genom att inte pröva huruvida klaganden var ”personligen berörd” av det omtvistade beslutet, i den mening som avses i det andra alternativet i artikel 263 fjärde stycket FEUF, mot bakgrund av kriteriet avseende skyddet för en berörd parts processuella rättigheter i det administrativa förfarandet vid kommissionen.

19 Klaganden har i den första grunden gjort gällande att tribunalen gjorde sig skyldig till felaktig rättstillämpning när den, i punkterna 101–110 i det överklagade beslutet, fann att talan inte kunde tas upp till sakprövning på grund av att kommissionen under tiden hade granskat de aktuella åtgärderna i beslutet att inleda Hahn IV-förfarandet. För det första är denna bedömning felaktig både i faktiskt och rättsligt hänseende och för det andra åsidosatte tribunalen, genom att beakta detta beslut, som är bristfälligt och enbart offentliggjordes kort tid före antagandet av det överklagade beslutet, inte bara artikel 263 fjärde stycket FEUF utan även artikel 47 i stadgan och klagandens rätt att yttra sig.

20 Kommissionen och Land Rheinland-Pfalz anser att denna argumentation inte kan godtas, eftersom den är verkningslös och i vart fall saknar grund.

21 Genom den tredje grunden har klaganden bland annat gjort gällande att tribunalen, i punkt 112 och följande punkter i det överklagade beslutet, prövade huruvida klaganden var ”personligen berörd” av det omtvistade beslutet, i den mening som avses i det andra alternativet i artikel 263 fjärde stycket FEUF. Prövningen gjordes inte mot bakgrund av det som klaganden har hävdat utgör det ”första alternativet” i den rättspraxis som följer av domen av den 17 september 2015, Mory m.fl./kommissionen (C-33/14 P, EU:C:2015:609), och som rör skyddet för en berörd parts processuella rättigheter i det administrativa förfarandet vid kommissionen, utan mot bakgrund av det påstått ”andra alternativet” i denna rättspraxis som avser att nämnda parts ställning på den berörda marknaden ”påverkats”. I punkterna 96–110 i det överklagade beslutet gjorde tribunalen fel när den underkände klagandens argument att kommissionen inte hade genomfört ett formellt granskningsförfarande i vederbörlig ordning, eftersom den underlåtit att beakta väsentliga faktiska omständigheter. I förevarande fall rör det sig emellertid om en särskild situation där kommissionen uppenbarligen har vägrat att beakta omständigheter som klaganden, i egenskap av part i förfarandet, har bevisat och som är avgörande för tvistens avgörande. Kommissionen har därigenom godtyckligt åsidosatt klagandens processuella rättigheter.

22 Klaganden har närmare bestämt gjort gällande, genom den första delen av denna grund, att det förfarande som ligger till grund för förevarande mål reglerades av rådets förordning (EG) nr 659/1999 av den 22 mars 1999 om tillämpningsföreskrifter för artikel [108 FEUF] (EGT L 83, 1999, s. 1) och att klaganden borde ha betecknats som ”berörd part” i den mening som avses i artikel 1 h i den förordningen, vilket skulle ge klaganden både rätt att yttra sig i enlighet med artikel 108.2 FEUF och de rättigheter som föreskrivs i artikel 20 i förordningen. I enlighet med vad domstolen slog fast i punkterna 22 och 23 i domen av den 28 januari 1986, Cofaz m.fl./kommissionen (169/84, EU:C:1986:42), jämförd med artikel 47 i stadgan, borde klaganden ha haft möjlighet att väcka talan för att tillvarata sina intressen. Klagandens processuella rättigheter består bland annat i att kommissionen ska beakta och undersöka samtliga faktiska omständigheter som den beskriver och som är avgörande för att avgöra tvisten, i det sammanhang i vilket de ingår.

23 Genom den tredje grundens andra del har klaganden gjort gällande, såsom den redan gjorde gällande vid tribunalen, att kommissionen visserligen inlett ett formellt granskningsförfarande i förevarande fall, men att detta förfarande inte genomfördes på ett rättsenligt sätt och inte avsåg omständigheterna i sin helhet. Tribunalen har inte undersökt och än mindre motiverat på vilket sätt klagandens situation inte kan likställas med situationen för en berörd part som har yrkat ogiltigförklaring av ett beslut som fattats utan något formellt granskningsförfarande.

24 I den tredje grundens tredje del har klaganden gjort gällande att tribunalen dessutom åsidosatte principen om god förvaltningssed, som garanteras i artikel 41 i stadgan, och att den inte tog hänsyn till att kommissionen hade åsidosatt denna princip. Tribunalen underlät att beakta vissa omständigheter såsom att Hahn I-beslutet och det omtvistade beslutet antogs knappt fem månader efter klagandens sista yttrande och att kommissionen diskriminerat klaganden genom att underlåta att beakta de omständigheter som skulle ha varit till nackdel för FFHG och Ryanair. Tribunalen underlät också att beakta den omständigheten att kommissionen inte hade motiverat varför den inte beaktat vissa faktiska omständigheter i det förfarande som ledde fram till det omtvistade beslutet, eller skälen till att åtgärderna avseende Frankfurt-Hahns flygplats hade varit föremål för flera beslut. I en sådan situation borde klaganden emellertid ha haft tillgång till ett rättsmedel för att göra gällande sina processuella rättigheter.

25 Genom den tredje grundens fjärde och femte del har klaganden gjort gällande att tribunalen, i punkt 105 i det överklagade beslutet, felaktigt införde ett nytt krav avseende ett ”helhetsscenario”. För ett sådant krav fanns inget stöd vare sig i unionsrätten eller i unionsdomstolarnas praxis. I stället följer det av nämnda praxis att kommissionen ska pröva en affärstransaktion i dess ”helhet”, vilket innebär att den ska beakta samtliga relevanta omständigheter. Kommissionen har emellertid inte gjort någon sådan undersökning trots att klaganden har visat och i tillräcklig mån styrkt det sammanhang i vilket de faktiska omständigheter som kommissionen analyserat ingår. Dessutom omfattar kommissionens prövningsskyldighet åtminstone, i förevarande fall, FFHG:s överföring av statligt stöd till Ryanair, en omständighet som tribunalen inte prövade.

26 I den tredje grundens sjätte del har klaganden gjort gällande att den endast kan angripa åsidosättandet av sina processuella rättigheter genom en talan om ogiltigförklaring, eftersom en passivitetstalan varken är lämplig eller kan tas upp till sakprövning i förevarande fall.

27 Av detta följer att klaganden, vid prövningen av huruvida en talan som väckts av en konkurrent kan tas upp till sakprövning, inte kan behandlas som om kommissionen hade genomfört ett korrekt formellt granskningsförfarande.

28 Kommissionen anser, i likhet med Land Rheinland-Pfalz, att talan inte kan vinna bifall såvitt avser någon del av den tredje grunden. Enligt kommissionen kan en del av denna grund dessutom inte tas upp till sakprövning, eftersom den avser dels tribunalens bedömning av de faktiska omständigheterna, dels innehåller argument som inte har framförts i första instans.

Domstolens bedömning

29 Det ska inledningsvis erinras om att villkoret, enligt artikel 263 fjärde stycket FEUF, för att en talan som väckts av en fysisk eller juridisk person mot en rättsakt som riktar sig mot någon annan än personen i fråga ska kunna upptas till sakprövning, är att den personen har talerätt. Sådan talerätt föreligger i två typfall. För det första får en sådan talan väckas på villkor att denna akt direkt och personligen berör personen. För det andra kan en sådan person väcka talan mot en regleringsakt som inte medför genomförandeåtgärder om den direkt berör personen (se, för ett liknande resonemang, bland annat, dom av den 17 september 2015, Mory m.fl./kommissionen, C-33/14 P, EU:C:2015:609, punkterna 59 och 91, dom av den 13 mars 2018, Industrias Químicas del Vallés/kommission, C-244/16 P, EU:C:2018:177, punkt 39, och dom av den 15 juli 2021, Deutsche Lufthansa/Kommission, C-453/19 P, EU:C:2021:608, punkt 31).

30 I punkterna 85–144 i det överklagade beslutet prövade tribunalen huruvida klaganden hade talerätt med avseende på det första typfall som avses i föregående punkt, det vill säga huruvida klaganden var direkt och personligen berörd av det omtvistade beslutet.

31 Det framgår av domstolens fasta praxis att andra rättssubjekt än de som ett beslut är riktat till endast kan göra gällande att de är personligen berörda om beslutet påverkar dem på grund av vissa för dem utmärkande egenskaper eller på grund av faktiska omständigheter som särskiljer dem från alla andra rättssubjekt, och beslutet därigenom medför att de individualiseras på motsvarande sätt som den som beslutet är riktat till (se, för ett liknande resonemang, bland annat dom av den 15 juli 1963, Plaumann/kommissionen, 25/62, EU:C:1963:17, s. 238, dom av den 28 januari 1986, Cofaz m.fl./kommissionen, 169/84, EU:C:1986:42, punkt 22, dom av den 22 november 2007, Sniace/kommissionen, C-260/05 P, EU:C:2007:700, punkt 53, dom av den 15 juli 2021, Mory m.fl./kommissionen, C-33/14 P, EU:C:2015:609, punkt 93 och dom av den 15 juli 2021, Deutsche Lufthansa/Kommission, C-453/19 P, EU:C:2021:608, punkt 33).

32 Klaganden har genom den första och den tredje grunden i huvudsak kritiserat tribunalen för att vid prövningen av huruvida klaganden var personligen berörd av det omtvistade beslutet, inte beaktade det kriterium som avser skyddet för en berörd parts processuella rättigheter i det administrativa förfarandet vid kommissionen utan kriteriet om väsentlig påverkan av dess ställning på den berörda marknaden.

33 Det finns härvidlag anledning att erinra om att det i samband med förfarandet för granskning av statligt stöd enligt artikel 108 FEUF ska göras åtskillnad mellan å ena sidan den preliminära granskningsfasen av stödåtgärderna som anges i artikel 108.3 FEUF – som endast syftar till att ge kommissionen tillfälle att bilda sig en första uppfattning om huruvida det aktuella stödet helt eller delvis är förenligt med den inre marknaden – och å andra sidan den granskning som anges i artikel 108.2 FEUF. Det är endast inom ramen för den sistnämnda granskningen, vilken syftar till att göra det möjligt för kommissionen att få kunskap om samtliga omständigheter i ärendet, som kommissionen enligt EUF-fördraget har en skyldighet att ge berörda parter tillfälle att yttra sig (dom av den 17 september 2015, Mory m.fl./kommissionen, C-33/14 P, EU:C:2015:609, punkt 94 och dom av den 15 juli 2021, Deutsche Lufthansa/Kommission, C-453/19 P, EU:C:2021:608, punkt 35).

34 Av detta följer att om kommissionen, utan att inleda det formella granskningsförfarandet enligt artikel 108.2 FEUF, genom ett beslut enligt artikel 108.3 FEUF, slår fast att ett stöd är förenligt med den inre marknaden, kan de personer som omfattas av nyss nämnda processrättsliga skyddsregler endast göra dem gällande om de har möjlighet att väcka talan mot kommissionens beslut vid unionsdomstolen. Av dessa skäl ska unionsdomstolen ta upp en talan om ogiltigförklaring av ett sådant beslut, vilken väckts av en berörd part i den mening som avses i artikel 108.2 FEUF, till sakprövning, om den som väckt talan gjort detta i syfte att tillvarata sina processuella rättigheter enligt den sistnämnda bestämmelsen. Domstolen har tidigare slagit fast att sådana berörda parter är personer, företag eller sammanslutningar, vars intressen eventuellt skadas av att ett stöd beviljas, det vill säga särskilt företag som konkurrerar med stödmottagarna och branschorganisationer (dom av den 17 september 2015, Mory m.fl./kommissionen, C-33/14 P, EU:C:2015:609, punkterna 95 och 96 och dom av den 15 juli 2021, Deutsche Lufthansa/Kommission, C-453/19 P, EU:C:2021:608, punkt 36).

35 Om klaganden däremot ifrågasätter lagenligheten av ett beslut om bedömning av ett stöd som fattats antingen på grundval av artikel 108.3 FEUF eller efter det formella granskningsförfarandet, räcker inte enbart den omständigheten att klaganden är en ”berörd” part i den mening som avses i artikel 108.2 FEUF för att talan ska kunna tas upp till sakprövning. Klaganden måste i ett sådant fall styrka att han har en särskild ställning i den mening som avses i den rättspraxis som angetts i punkt 31 ovan. Så är bland annat fallet när klagandens ställning på marknaden påtagligt påverkas av det stöd som är föremål för prövning i det aktuella beslutet (dom av den 17 september 2015, Mory m.fl./kommissionen, C-33/14 P, EU:C:2015:609, punkt 97, och dom av den 15 juli 2021, Deutsche Lufthansa/kommissionen, C-453/19 P, EU:2021:608, punkt 38).

36 Såsom tribunalen helt korrekt slog fast i punkt 93 i det överklagade beslutet har utöver det stödmottagande företaget även dess konkurrenter, som har spelat en aktiv roll i förfarandet, ansetts personligen berörda av ett kommissionsbeslut om att avsluta ett förfarande, under förutsättning att deras ställning på marknaden väsentligt har påverkats av den stödåtgärd som det angripna beslutet avser (se, för ett liknande resonemang, dom av den 15 juli 2021, Deutsche Lufthansa/kommissionen, C-453/19 P, EU:2021:608, punkt 38 och där angiven rättspraxis).

37 I förevarande fall antogs det omtvistade beslutet, vilket klaganden för övrigt har medgett, efter ett formellt granskningsförfarande enligt artikel 108.2 FEUF.

38 Under dessa omständigheter kunde klagandens talan mot detta beslut, i motsats till vad detta företag har hävdat, inte omfattas av det typfall som avses i punkt 34 i förevarande dom. I den mån klaganden grundar sina argument på punkterna 22 och 23 i domen av den 28 januari 1986, Cofaz m.fl./kommissionen (169/84, EU:C:1986:42), räcker det att påpeka att dessa ska läsas tillsammans med punkt 25 i den domen, i vilken det bekräftas att enbart den omständigheten att ett företag har spelat en aktiv roll i det formella granskningsförfarandet inte räcker för att det ska anses vara personligen berört av det beslut genom vilket förfarandet avslutas.

39 Klagandens argument att kommissionens formella granskningsförfarande var behäftat med oegentligheter, eftersom det omtvistade beslutet grundar sig på ofullständiga uppgifter eller en felaktig bedömning av de faktiska omständigheterna, eller argumentet avseende att beslutet att inleda Hahn IV-förfarandet eller Hahn I- och Hahn II-besluten, eller att dessa beslut var ofullständigt, föranleder inte någon annan bedömning.

40 Rättspraxis avseende upptagande till sakprövning av en talan mot ett beslut som antagits efter det formella granskningsförfarandet är nämligen tillämplig utan åtskillnad efter de olika grunder som kan åberopas till stöd för en sådan talan. Domstolen konstaterar vidare att klaganden, under förevändning av påstådda processuella oegentligheter, i själva verket har kritiserat kommissionens bedömningar i det omtvistade beslutet i sak, trots att diskussionen vid tribunalen avsåg frågan huruvida talan mot detta beslut kunde tas upp till sakprövning.

41 Under dessa omständigheter saknar det betydelse för tillämpligheten av den rättspraxis om vilken det erinrats i punkterna 36 och 38 i förevarande dom huruvida det formella granskningsförfarande som ledde fram till det omtvistade beslutet omfattade samtliga relevanta omständigheter, eller huruvida dessa omständigheter har prövats inom ramen för ett annat förfarande, såsom i förevarande fall Hahn IV-förfarandet. Tribunalen prövade dessa aspekter för fullständighetens skull, i punkterna 101–110 i det överklagade beslutet, som svar på klagandens argument att dennes situation skulle likställas med situationen för en berörd part som yrkat ogiltigförklaring av ett beslut som fattats utan något formellt granskningsförfarande.

42 Överklagandet kan följaktligen inte vinna bifall såvitt avser den första och den tredje grunden i den del de avser nämnda punkter i det överklagade beslutet, eftersom dessa grunder är verkningslösa.

43 Tribunalen gjorde sig således inte skyldig till felaktig rättstillämpning när den, i punkt 111 i det överklagade beslutet och i samband med prövningen, i punkt 112 och följande punkter i samma beslut, mot bakgrund av artikel 263 fjärde stycket andra ledet FEUF, fann att enbart den omständigheten att klaganden deltog i det administrativa förfarandet inte var tillräcklig för att styrka att klaganden var personligen berörd av det omtvistade beslutet, i den mening som avses i denna bestämmelse.

44 Mot denna bakgrund kan överklagandet inte vinna bifall såvitt avser den första och den tredje grunden, eftersom dessa delvis är verkningslösa och i övrigt inte kan leda till bifall för överklagandet.

Den andra grunden: Tribunalen har gjort en uppenbart oriktig bedömning samt åsidosatt artikel 263 fjärde stycket tredje ledet FEUF och motiveringsskyldigheten, genom att inte kvalificera det omtvistade beslutet som en regleringsakt i den mening som avses i denna bestämmelse

Parternas argument

45 Klaganden har genom sin andra grund gjort gällande att tribunalen åsidosatt artikel 263 fjärde stycket tredje ledet FEUF genom att, i punkterna 146–150 i det överklagade beslutet, slå fast att det omtvistade beslutet inte utgjorde en regleringsakt i den mening som avses i denna bestämmelse, och att klaganden därmed inte hade talerätt enligt nämnda bestämmelse.

46 Kommissionen har särskilt gjort gällande att de 45 miljoner euro som FFHG erhållit ur Land Rheinland-Pfalz likviditetspool utgör en stödordning. Tribunalen beaktade härvid inte de faktiska omständigheter som gjorde det möjligt att komma fram till en sådan kvalificering och gjorde sig följaktligen skyldig till felaktig rättstillämpning och åsidosatte sin motiveringsskyldighet genom att förneka förekomsten av en sådan stödordning. I förevarande fall har FFHG använt sig av det härigenom erhållna stödet till förmån för Ryanair och överfört stödet till Ryanair. Tribunalen har i detta avseende missbedömt omfattningen av kommissionens undersökningsskyldighet.

Tribunalen underlät följaktligen även att pröva huruvida kommissionen hade iakttagit sin undersökningsskyldighet och gjorde sig därmed skyldig till felaktig rättstillämpning. Tribunalen gjorde sig dessutom skyldig till felaktig rättstillämpning när den fann att kommissionen inte hade någon undersökningsskyldighet rörande överföringen av statligt stöd till Ryanair. Det är under alla omständigheter fastställt att det stöd som FFHG beviljades användes till förmån för Ryanair, för att täcka de förluster som uppkommit till följd av avtalet mellan dessa båda parter under år 2005 och för att finansiera den infrastruktur som var avsedd för Ryanair.

47 Enligt klaganden är domen av den 6 november 2018, Scuola Elementare Maria Montessori/kommissionen (C-622/16 P–C-624/16 P, EU:C:2018:873), tillämplig på finansieringen av Land Rheinland-Pfalz likviditetspool. Det framgår av denna rättspraxis att det är tillräckligt att klaganden styrker att vederbörande är direkt berörd av rättsakten i fråga, och att det ankommer på denne att visa att rättsakten verkligen kan skada konkurrensen på den berörda marknaden. Dessa villkor är, såsom framgår av den bevisning som klaganden har lagt fram, uppfyllda i förevarande fall. Tribunalen har i det överklagade beslutet således gjort sig skyldig till felaktig rättstillämpning och talan i första instans borde därför ha tagits upp till sakprövning.

48 Kommissionen och Land Rheinland-Pfalz har gjort gällande att det är uppenbart att den andra grunden inte kan tas upp till sakprövning, eftersom den avser konstateranden avseende faktiska omständigheter och i vart fall utgör ett nytt argument. Denna grund är därutöver verkningslös, eller kan, i vilket fall som helst, inte leda till bifall för överklagandet.

Domstolens bedömning

49 Det ska för det första erinras om att det genom Lissabonfördraget infördes ett tredje led i artikel 263 fjärde stycket FEUF, som mildrar villkoren för upptagande till sakprövning av en talan om ogiltigförklaring som väckts av en fysisk eller juridisk person. Nämnda del innebär nämligen inte att en talan om ogiltigförklaring som väckts av fysiska eller juridiska personer enbart kan tas upp till sakprövning på villkoret att dessa måste vara personligen berörda av rättsakten i fråga, utan möjliggör att en talan om ogiltigförklaring kan väckas mot ”regleringsakter” som inte medför genomförandeåtgärder och som direkt berör sökanden (se, för ett liknande resonemang, dom av den 6 november 2018, Scuola Elementare Maria Montessori/kommissionen, kommissionen/Scuola Elementare Maria Montessori och kommissionen/Ferracci, C-622/16 P–C-624/16 P, EU:C:2018:873, punkt 22 och där angiven rättspraxis).

50 Vidare framgår det av domstolens fasta praxis att ett kommissionsbeslut som syftar till att tillåta eller förbjuda en ”stödordning” har allmän giltighet och således kan kvalificeras som en ”regleringsakt” i den mening som avses i artikel 263 fjärde stycket tredje ledet FEUF (dom av den 6 november 2018, Scuola Elementare Maria Montessori/kommissionen, kommissionen/Scuola Elementare Maria Montessori och kommissionen/Ferracci, C-622/16 P–C-624/16 P, EU:C:2018:873, punkterna 31 och 32 och där angiven rättspraxis).

51 I punkt 150 i det överklagade beslutet konstaterade tribunalen emellertid att de aktuella åtgärderna inte hade beviljats på grundval av en stödordning och att de var individuella, vilket klaganden har bestritt med motiveringen att en av de tre stödåtgärder som avses i det omtvistade beslutet, nämligen Land Rheinland-Pfalz likviditetspool, utgör en stödordning.

52 Klagandens argumentation går emellertid ut på att bestrida kommissionens kvalificering av denna åtgärd mot bakgrund av de kriterier som föreskrivs i artikel 1 d i förordning nr 659/1999, och nämnda argument kan följaktligen inte tas upp till sakprövning i ett mål om överklagande.

53 Följaktligen ska den andra grunden avvisas, och det är därmed inte nödvändigt att pröva resterande argument som klaganden har anfört till stöd för denna grund.

Den fjärde grunden: Tribunalen har åsidosatt artikel 263 fjärde stycket FEUF genom att göra en felaktig tillämpning av de materiella villkoren för ”det andra alternativet” i den rättspraxis som följer av domen av den 17 september 2015, Mory m.fl./kommissionen (C-33/14 P, EU:C:2015:609)

Parternas argument

54 Genom den fjärde grunden har klaganden i andra hand kritiserat tribunalen för att, i punkt 111 och följande punkter i det överklagade beslutet, felaktigt ha tillämpat de materiella villkoren för vad klaganden anser utgöra det ”andra alternativet” i den rättspraxis som följer av domen av den 17 september 2015, Mory m.fl./kommissionen (C-33/14 P, EU:C:2015:609), eftersom frågan huruvida de aktuella åtgärderna väsentligen har påverkat klagandens ställning på den berörda marknaden endast utgör ett av kriterierna för att fastställa att klaganden var personligen berörd av åtgärderna. I punkt 114 och följande punkter i det överklagade beslutet prövade tribunalen emellertid inte huruvida det i det aktuella fallet föreligger andra omständigheter som särskiljer det från alla andra personer.

55 Kommissionen och Land Rheinland-Pfalz anser att överklagandet inte kan vinna bifall såvitt avser den fjärde grunden.

Domstolens bedömning

56 Det räcker att påpeka att tribunalen, såsom framgår av bland annat punkterna 32–43 ovan, inte gjorde sig skyldig till felaktig rättstillämpning när den i punkt 111 och följande punkter i det överklagade beslutet slog fast att klaganden inte berördes personligen av det omtvistade beslutet, i den mening som avses i artikel 263 fjärde stycket FEUF, eftersom detta beslut antogs efter det formella granskningsförfarandet mot bakgrund av kriteriet avseende väsentlig påverkan av dess ställning på den berörda marknaden.

57 Talan kan därmed inte vinna bifall såvitt avser den fjärde grunden.

Den femte grunden: Tribunalen har åsidosatt artikel 263 fjärde stycket FEUF, principen om ett effektivt domstolsskydd och principen om parternas likställdhet i processen samt gjort en uppenbart oriktig bedömning, genom att tillämpa alltför strikta kriterier vad gäller bevisningen av en väsentlig påverkan på ställningen på den berörda marknaden

Parternas argument

58 Genom sin femte grund har klaganden gjort gällande att kriteriet avseende väsentlig påverkan på klagandens ställning på den berörda marknaden visserligen skulle tillämpas men att tribunalen, på grund av de särskilda omständigheterna i det aktuella fallet, ändå åtminstone borde ha mildrat bevisbördan för att detta kriterium ska anses uppfyllt i förevarande fall.

59 Klaganden har i detta avseende gjort gällande att kommissionen inte har beaktat alla faktiska omständigheter och alla relevanta åtgärder. På grund av kommissionens godtyckliga redogörelse för situationen och de brister i informationen som följde därpå, till nackdel för klaganden, kan klaganden inte, med hänsyn till principen om parternas likställdhet i processen och principen om ett effektivt domstolsskydd, tvingas bevisa att de aktuella åtgärderna väsentligen har påverkat dess ställning på den berörda marknaden.

60 Klaganden anser sig ur denna synvinkel ha bevisat att dess ställning på den berörda marknaden har påverkats väsentligt, eftersom Ryanair erhållit flera hundratals miljoner euro från FFHG och Land Rheinland-Pfalz, och att dessa åtgärder har påverkat klagandens ställning på marknaden väsentligt, såväl inom den europeiska flygtransportsektorn som inom den huvudsakliga verksamhetsbasen i Frankfurt am Main.

61 Enligt kommissionen och Land Rheinland-Pfalz kan talan inte vinna bifall såvitt avser den femte grunden.

Domstolens bedömning

62 Det ska påpekas att klaganden inte har någon rättslig grund för sitt argument att tribunalen borde ha låtit klaganden åtnjuta en lättad bevisbörda.

63 För det första påverkar inte den omständigheten att klaganden har gjort gällande att kommissionen gjorde en ofullständig och felaktig prövning av de aktuella åtgärderna, ens om detta skulle antas vara styrkt, vare sig relevansen av villkoret att det omtvistade beslutet på ett väsentligt sätt påverkar klagandens ställning på marknaden, eller den bevisbörda som krävs för att fastställa att det föreligger talerätt mot beslutet avseende dessa åtgärder.

64 För det andra grundar sig klagandens argument, att det mot bakgrund av att det borde ha åtnjutit en lättad bevisbörda avseende att påverkan på dess ställning på marknaden faktiskt lagt fram denna bevisning och därvid angett vilka fördelar som Ryanair erhållit från FFH och Land Rheinland-Pfalz, på ett felaktigt antagande, eftersom klaganden, såsom framgår av föregående punkt nämligen inte kan göra gällande en sådan lättnad av bevisbördan.

65 Överklagandet kan således inte bifallas på den femte grunden.

Den sjätte grunden: Tribunalen gjorde en uppenbart oriktig bedömning när den fann att klagandens ställning på den berörda marknaden inte påverkats väsentligt av de åtgärder som avses i det omtvistade beslutet

Parternas argument

66 Genom den sjätte grunden, som åberopats i andra hand, har klaganden för det första gjort gällande att tribunalen grundade sig på en felaktig uppfattning av den relevanta marknaden vid bedömningen av villkoret avseende väsentlig påverkan på klagandens marknadsställning. Tribunalen har i detta avseende tillämpat felaktiga kriterier vid sin bedömning. För det andra ställde tribunalen alltför höga krav på orsakssamband. För det tredje beaktade tribunalen inte den omständigheten att den relevanta marknaden var i expansion, och grundade sig därvidlag på

felaktiga överväganden, bland annat vad gäller omständigheterna att flygbolaget Ryanair öppnat en bas på flygplatsen i Frankfurt am Main och att den flygplatsen ligger geografisk nära Frankfurt-Hahns flygplats.

67 Vad för det första gäller definitionen av den relevanta marknaden, har klaganden särskilt kritiserat punkterna 117 och 119 och följande punkter i det överklagade beslutet, eftersom tribunalen där felaktigt underkände klagandens definition med motiveringen att den inte var relevant på området för statligt stöd i samband med bedömningen av huruvida en talan kan tas upp till sakprövning enligt artikel 263 fjärde stycket FEUF.

68 Klaganden har likaså gjort gällande att tribunalen, i denna del av det överklagade beslutet, grundade sig på en felaktig definition av den relevanta marknaden när den underkände klagandens definition i detta avseende. Den relevanta marknaden i förevarande fall är den europeiska lufttransportsektorn och följaktligen det europeiska flygnät som utgörs av de berörda konkurrenterna, nämligen Ryanair och klaganden.

69 Klaganden har vidare kritiserat tribunalen för att bland annat i punkt 118 i det överklagade beslutet på grundval av felaktiga bedömningskriterier godtyckligt ha underkänt de omständigheter och argument som klaganden åberopat för att styrka att dess ställning på den berörda marknaden hade påverkats väsentligt, trots att dessa omständigheter och argument sammanfattades i punkt 117 i det överklagade beslutet. Genom att göra detta bortsåg tribunalen dessutom från de beviskrav som uppställs för en sådan påverkan, bland annat vad gäller orsakssambandet mellan de aktuella åtgärderna och denna skada, såsom dessa framgår av domen av den 28 januari 1986, Cofaz m.fl./kommissionen (169/84, EU:C:1986:42).

70 Tribunalen åsidosatte därmed även artikel 47 i stadgan.

71 Klaganden har slutligen gjort gällande att den, i motsats till vad tribunalen kom fram till i detta avseende, i bland annat punkt 121 och följande punkter i det överklagade beslutet, lade fram ett flertal bevis avseende bland annat den europeiska flygtrafiken, flygbolagens europeiska flygnät, Ryanairs exponentiella tillväxt och dess passagerarantal, öppnandet av Ryanairs bas på flygplatsen Frankfurt am Main, och de två aktuella flygplatsernas geografiska närhet till varandra. Klaganden har således visat att de ifrågavarande åtgärderna väsentligt påverkat dess ställning på den berörda marknaden.

72 Klaganden har härav dragit slutsatsen att om tribunalen hade bedömt dessa omständigheter på ett korrekt sätt, borde den nämligen kommit fram till att talan kunde tas upp till sakprövning.

73 Kommissionen anser att den sjätte grunden för överklagandet kritiserar tribunalens självständiga bedömning av vilket värde som ska tillmätas de faktiska omständigheterna och bevisningen, och att överklagandet således inte kan prövas såvitt avser denna grund. Under alla omständigheter anser kommissionen, i likhet med Land Rheinland-Pfalz, att talan inte kan vinna bifall såvitt avser någon del av denna grund.

Domstolens bedömning

74 Det ska inledningsvis erinras om att domstolen vid upprepade tillfällen slagit fast att det förhållandet att det styrkts att klagandens marknadsställning väsentligen påverkats inte innebär något definitivt uttalande om de konkurrensförhållanden som råder mellan nämnde klagande och de stödmottagande företagen, utan kräver endast att denne klagande på ett relevant sätt anger

skälen till att kommissionens beslut kan skada klagandens legitima intressen genom att väsentligen påverka dess ställning på den relevanta marknaden (se, för ett liknande resonemang, dom av den 28 januari 1986, Cofaz m.fl./kommissionen, 169/84, EU:C:1986:42, punkt 28, dom av den 22 november 2007, Spanien/Lenzing, C-525/04 P, EU:C:2007:698, punkt 41, och dom av den 22 november 2007, Sniace/kommissionen, C-260/05 P, EU:C:2007:700, punkt 60, och dom av den 15 juli 2021, Deutsche Lufthansa/kommissionen, C-453/19 P, EU:2021:608, punkt 57).

75 Det framgår således av domstolens praxis att en väsentlig påverkan på klagandens konkurrensställning på den aktuella marknaden inte följer av någon fördjupad analys av de olika konkurrensförhållandena på denna marknad, som gör det möjligt att exakt fastställa i vilken omfattning dess konkurrensställning påverkas, utan i princip av ett konstaterande vid första påseendet att beviljande av det stöd som avses i kommissionens beslut leder till att denna ställning väsentligen påverkas (dom av den 15 juli 2021, Deutsche Lufthansa/kommissionen, C-453/19 P, EU:2021:608, punkt 58).

76 Härav följer att detta villkor kan anses uppfyllt så snart klaganden styrker omständigheter som gör det möjligt att visa att åtgärden i fråga väsentligen kan påverka dess ställning på den berörda marknaden (dom av den 15 juli 2021, Deutsche Lufthansa/kommissionen, C-453/19 P, EU:2021:608, punkt 59).

77 Domstolen har i detta avseende, i punkterna 63 och 64 i domen av den 15 juli 2021, Deutsche Lufthansa/kommissionen (C-453/19 P, EU:C:2021:608), och i motsats till vad tribunalen fann i punkt 116 i det överklagade beslutet, slagit fast att ett konstaterande vid första påseendet, enligt vilket beviljandet av den åtgärd som avses i kommissionens beslut medför att en klagandes konkurrensställning påverkas väsentligt, inte kräver att denna klagande definierar den eller de berörda marknaderna genom att lämna uppgifter om deras storlek och struktur eller om de konkurrenter som var verksamma på dessa marknader.

78 För det första, och såsom tribunalen med rätta erinrade om i punkt 112 i det överklagade beslutet, är däremot enbart de omständigheterna att den rättsakt som klaganden har yrkat ogiltigförklaring av kan ha en viss påverkan på de existerande konkurrensförhållandena på den berörda marknaden och att klaganden befinner sig i ett konkurrensförhållande till den som gynnas av rättsakten, inte tillräckliga för att klaganden ska kunna anses vara personligen berörd av nämnda rättsakt. Med andra ord kan ett företag således inte enbart åberopa den omständigheten att det konkurrerar med det företag som gynnas av den åtgärd som avses i den rättsakt vilken företaget yrkat ogiltigförklaring av (se, för ett liknande resonemang, dom av den 22 december 2008, British Aggregates/kommissionen, C-487/06 P, EU:C:2008:757, punkterna 47 och 48, och dom av den 17 september 2015, Mory m.fl./kommissionen, C-33/14 P, EU:C:2015:609, punkterna 99 och 100).

79 För det andra kan, såsom tribunalen med rätta konstaterade i punkt 115 i det överklagade beslutet, bevisningen för att en konkurrents marknadsställning påverkats väsentligt inte begränsas till att det föreligger vissa omständigheter som tyder på att klagandens kommersiella eller finansiella prestationsförmåga försämrats, såsom en betydande minskning av omsättningen, en icke försumbar ekonomisk förlust eller en betydande minskning av marknadsandelarna till följd av att det aktuella stödet beviljats. Beviljande av ett statligt stöd kan även skada ett företags konkurrensställning på andra sätt, bland annat genom att det leder till förlorade intäktsmöjligheter eller en mindre fördelaktig utveckling än vad som hade varit fallet om ett sådant stöd inte hade beviljats (dom av den 15 juli 2021, Deutsche Lufthansa/kommissionen, C-453/19 P, EU:2021:608, punkt 61 och där angiven rättspraxis).

80 I förevarande fall konstaterar domstolen inledningsvis att klagandens argument, i sin sjätte grund, att tribunalen, vid prövningen av huruvida klagandens ställning på den berörda marknaden påverkats väsentligt, definierade denna marknad på ett felaktigt sätt genom att inte anse att det rörde sig om den europeiska luftfartssektorn bestående av det europeiska flygnätet som trafikeras av de olika flygbolag som är aktiva i denna sektor, det vill säga bland annat Ryanair och klaganden, vilar på en ofullständig läsning av det överklagade beslutet och därför inte kan vinna godtas. Det framgår nämligen av punkt 130 i detta beslut att tribunalen beaktade denna marknad, såsom klaganden själv definierat den i första instans.

81 Vidare fann tribunalen, i punkt 131 i det överklagade beslutet, att klagandens ställning på den relevanta marknaden, även om denna marknad skulle definieras på detta sätt, likväl inte kan anses ha påverkats väsentligt, vare sig med hänsyn till den omständigheten att Ryanair trafikerar flyglinjer från Frankfurt am Main eller med hänsyn till andra omständigheter som klaganden har anfört.

82 Inom ramen för sin självständiga bedömning av de faktiska omständigheterna – vilken inte kan ifrågasättas i samband med ett överklagande såvida det inte anförs en grund om att bevisningen missuppfattats, något som klaganden inte har gjort gällande i förevarande mål – drog tribunalen, i punkt 141 i det överklagade beslutet, slutsatsen att klaganden inte hade styrkt att det drabbats av en avsevärd omsättningsnedgång, en icke försumbar ekonomisk förlust eller en betydande minskning av dess andel av den eller de berörda marknaderna, till följd av beviljandet av åtgärderna till förmån för flygplatsen Frankfurt-Hahn även om de sistnämnda skulle ha överförts till Ryanair. Tribunalen tillade att klaganden inte heller hade styrkt att dess vinst har blivit lägre eller att dess utveckling har blivit mindre gynnsam än vad som skulle ha blivit fallet utan dessa åtgärder.

83 Klaganden kan slutligen inte vinna framgång med argumentet att tribunalen, i punkt 117 och följande punkter i det överklagade beslutet, godtyckligt underkände de uppgifter och argument som klaganden hade anfört för att styrka att dess ställning på den berörda marknaden hade påverkats väsentligt, trots att dessa omständigheter visade att det förelåg en sådan påverkan.

84 Efter att i punkt 117 i det överklagade beslutet ha sammanfattat klagandens åtta argument och bevisning, fann tribunalen nämligen för det första, i punkt 118 i detta beslut, att merparten av klagandens argument endast avsåg det allmänna konkurrenstryck som lågprisbolagen utövar på de traditionella flygbolagen. Såsom det har erinrats om i punkt 78 i förevarande dom framgår det av fast rättspraxis att ett sådant konstaterande inte kan visa att klaganden påverkats väsentligt av det omtvistade beslutet. För det andra prövade tribunalen dessa argument inom ramen för sin självständiga bedömning av de faktiska omständigheterna vilket ledde till slutsatsen i punkt 141 i det överklagade beslutet. Klagandens argument kan av de skäl som angetts i punkt 82 ovan således inte kan tas upp till sakprövning.

85 Av detta följer att även argumentet om ett åsidosättande av artikel 47 i stadgan ska underkännas.

86 Under dessa omständigheter har klaganden inte visat att tribunalen gjorde sig skyldig till felaktig rättstillämpning när den, bland annat i punkt 144 i det överklagade beslutet, slog fast att klaganden inte hade styrkt att det var personligen berört av de åtgärder som avses i det omtvistade beslutet, och att klagandens talan om ogiltigförklaring därför inte kunde tas upp till sakprövning enligt artikel 263 fjärde stycket andra ledet FEUF.

87 Överklagandet kan följaktligen inte vinna bifall såvitt avser den sjätte grunden, eftersom den delvis inte kan tas upp till prövning och delvis är ogrundad.

88 Eftersom domstolen inte har bifallit någon av de grunder som har åberopats av klaganden ska överklagandet ogillas i sin helhet.

Rättegångskostnader

89 Enligt artikel 184.2 i domstolens rättegångsregler ska domstolen besluta om rättegångskostnaderna när överklagandet ogillas.

90 Enligt artikel 138.1 i rättegångsreglerna, som enligt artikel 184.1 ska tillämpas i mål om överklagande, ska tappande part förpliktas att ersätta rättegångskostnaderna, om detta har yrkats. Eftersom klaganden har tappat målet och kommissionen liksom Land Rheinland-Pfalz har yrkat att klaganden ska förpliktas att ersätta rättegångskostnaderna, ska klaganden förpliktas att ersätta samtliga rättegångskostnader avseende förevarande överklagade.

Mot denna bakgrund beslutar domstolen (fjärde avdelningen) följande:

1) Överklagandet ogillas.

2) Deutsche Lufthansa AG ska bära sina rättegångskostnader och ersätta de rättegångskostnader som uppstått för Europeiska kommissionen och Land Rheinland-Pfalz.

Underskrifter